

ЖЫЦЦЕ ВЕДАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня,
Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня,
апрача сьвяточных дзён. Адміністрац. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты
2 зл. Для заграўніцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятая ў друк рукапісы назад не
вяртаюцца. Аплата надрукованага за-
лежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад гэстам 25
грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4
стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп.

№ 6.

Вільня, Субота, 5-га верасня 1925 г.

Год I.

Аб'яднаньне працоўных.

Цяжкі эканамічны крызіс, які перажывае цяперака Польшча, прымусіў работніцкія масы, пабітыя на часткі партыйнымі арганізацыямі, імкнуцца да аб'яднаньня ўсіх сваіх сіл дзеля змаганьня з заглядаючым у вокны работніцкіх кватэраў голадам.

Каля 200,000 безработных у-ва ўсей Польшчы, 35,000 безработных у адной толькі Лодзі, пагроза ў найбліжэйшыя дні пазбаўленьнем працы новых тысячаў работнікаў у сувязі з банкруцтвам і ліквідацыяй усё новых і новых прамысловых прадпрыемстваў — гэта ўсё лішне красамоўныя і пераконваючыя факты. Пануючыя клясы — буржуазія — ня ў сілах ані стрымаць далейшага росту крызісу, ані забяспечыць працу і заробтак працоўным. Дык работнікі самі мусяць больш думаць аб сабе і яднацца на грунце таго, што ў іх ёсьць супольнае: на грунце сваіх клясавых інтарэсаў.

Забастоўка мэталістаў, разьбітая ў Варшаве штрэйкбрэхерскай палітыкай пэпэсаў, а такжа пастанова цэнтралі прафсаюзаў падтрымаць мэталістаў агульнай забастоўкай, калі будзе на тое патрэба, найлепшы доказ таго, што работніцкая аднасьць у Польшчы ўзмацоўваецца: бо-ж у-ва ўсіх гэтых работніцкіх пачынаньнях гэтым разам дружна йшлі ўсе прафэсійнальныя і партыйныя работніцкія арганізацыі — ад нацыянальна настроеных „эмпэраў“ і хрысьціянскіх дэмакратаў да выклінаных яшчэ ўчора імі камуністаў — „wrogów ojczyzny“. І толькі ППС аказалася найменш падатнай дзеля запраўднага агульна-работніцкага змаганьня за свой быт.

Тое, што робіцца ў Польшчы, не зьяўляецца нечым выключна польскім. Цяжкі эканамічны крызіс перажывае і ўся Заходняя Эўропа, і вось там — на Захадзе — мы бачым таксама вельмі важны паварот у работніцкіх настроях.

Так, як мы ўжо паведамлялі ў апошнім нумары, на агульным кангрэсе Генаральнае Фэдерацыі Працы, якая злучае ўсе прафэсійнальныя работніцкія саюзы Францыі, апрача камуністычных, вялізарнай большасьцяй галасоў была прынята пастанова распачаць перагаворы аб аб'яднаньні такжа і з работнікамі-камуністамі. За такое-ж аб'яднаньне высказаліся йшчэ раней і англіійскія работніцкія саюзы, пасылаўшыя ў ССРП сваіх дэлегатаў. Цяпер ізноў з газэт бачым, што наймагутнейшая англіійская работніцкая партыя — так званая „Партыя Працы“ — таксама пасылае дэлегацыю на ўсход — да галоўнага вогнішча работніцкае дыктатуры.

Дык інакш і быць ня можа. Чым слабей дзержыць у сваіх руках лейцы буржуазія, якая кіруе ўсім эканамічна-гаспадарчым жыцьцём сьвету, чым трудней ей спраўляцца з гэтай завірухай, якую яна сама падняла, — тым мацней і ямчэй мусіць рабіцца голас тых, каго яна дагэтуль усьцяж падганяла сваім бізном, — голас работнікаў.

Праца, якая творыць усялякае багацьце і дабро на сьвеце, усё балея выбываецца з тае паняверкі, у якой усюды йшчэ так нядаўна знаходзілася. І ўжо ня прыходзіцца, як некалі рабіў наш пясняр Мацей Бурачок, клікаць „панічоў“ да пашаны мазаля працоўных: мазоль сам хоча і ўжо пачынае панаваць на сьвеце!

Ваеннае палажэньне на радавым паграніччы.

Узмацненьне аховы польска-радавай граніцы.

З Варшавы пішуць, што радавыя ўлады ў Маскве выдалі загад значна ўзмоцніць ахову польска-радавай граніцы.

Абвясчэньне ваеннага палажэньне ў Радавай Беларусі.

„Slowo“ друкуе прыказ да арміі ў Менскім, Магілёўскім і Віцебскім ваенных акругах аб увядзеньні тамана ваеннага палажэньня, згодна з пастановай Рады Народных Намісараў Беларускае Сацыялістычнае Радавае Рэспублікі з 31./VIII. 1925 г.

Добры пачатак школьнага году.

(Плады супрацоўніцтва п. Тугутта з п. Стан. Грабскім).

Беларускія газеты добра ведалі, што пісалі, калі папераджалі беларускі народ перад страшэннай небясьпекай, прыдуманай п. Ст. Грабскім у саюзе з п. Тугуттам — так званай „утраквістычнай“, ці „двуязычнай“, школы. Недарма-ж, так сказаць, правая і левая „паўкулі“ польскага нацыяналізму злучыліся ў адзінны „галоўны мозг“, скіраваўшы ўсе думкі проці беларусаў і ўкраінцаў, — ды прыдумалі запраўды-ж найбольш хітры і шкодны спосаб палянізацыі праз школу.

Закон 31-га ліпеня — запраўды „двуязычны“, бо напісаны адначасна языком Тугутта і Грабскага: калі яго чытаеш, відаць, што яго пісаў шляхотны спэцыяліст на ўсялякія „шыльды“ п. Тугутт; а калі закон пачынае правадзіцца ў жыцьцё, адразу ясна, што — пісаў практык п. Грабскі.

Дасьціпна і трафна названы гэты закон і „утраквістычным“, (па лацінску „uterque“ значыць і „той, і другі“), — бо ён так лоўка зрэдагаваны, што заўсёды яго, як дышла між паркай яго аўтараў, можна павярнуць і ў той, і ў другі бок...

Дык ня трэба нашаму грамадзянству зачыняць вочы на тое, што гэты першы год тасаваньня на Беларусі гэтага, нібы-то дараванага, як „уступка“, „тугуттаўскага“ па форме і „грабскага“ па сутнасьці, — закону будзе страшэннай спробай для беларускага народу... Беларускае грамадзянства павінна добра падрыхтавацца да спакойнай, пляновай і ўпорнай барацьбы за гарантаванае беларускаму народу Вэрсальскім і Рыжскім трактатамі права — вучыць сваіх дзяцей у школе — у матчынай мове. Сьведомыя бацькі і працаўнікі школы на мясцох павінны кожны дакананы акт гвалту, кожны крок барацьбы асьвятляць на страніцах сваёй роднай беларускай газеты, падтрымліваючы гэтак чынам агульную сувязь, ствараючы супольны фронт вялікай беларускай школьнай арміі, якая змагаецца за нацыянальнае вызваленьне.

Што пагражае з боку гэтага „толеранцыйнага“ школьнага закону значна бяднейшаму, з усіх бакоў, беларускаму народу, — ясна на прыкладзе ўкраінцаў.

Уся ўкраінская прэса толькі-што з страшэнным абурэньнем абгаварывала апошні акт „выкананьня“ на яе тэрыторыі языковага закону, які меў распачаць „новую эру“ для меншасьцяў у Польшчы.

Справа ў тым, што яшчэ 18-га ліпеня міністар Грабскі напісаў загад куратару Львоўскага округу — аб ліквідацыі аж 4-х украінскіх гімназіяў: у Львові (2-х), Перамышлі і Тарнопалі — шляхам зьліцьця іх з адпаведнымі польскімі — на точнай падставе „дабрадзейна-

Чаму цана на хлеб нізка?

(Інтэрв'ю з сэнатарам А. Уласавым).

Як ведама, пры нязвычайна цяжкім падатковым аблажэньні ў Польшчы нізкія цэны на хлеб — гэта для вёскі сьмерць: аплаціўшы падаткі ўраджаем, мала што і на пражыцьцё астанецца.

Ад гэтага церпяць у роўнай меры ўсе хлебаробы. Вось, наш супрацоўнік звярнуўся да вядомага знаўцы нашага эканамічнага жыцьця, сэнатара А. Уласава (б. рэдактара „Нашае Нівы“), з просьбай аб высьленьне прычыны страшэннага абсяцненьня сьлёта хлеба ў Польшчы.

Справа ў тым, — сказаў сэн. Уласаў, — што тутака шмат вінаваты сучасны ўрад, а ўласьціва — ваенны міністар ген. Сікорскі.

Як ведама, адным з найважнейшых спажываў хлеба зьяўляецца ў Польшчы яе колькісоттысячная армія. Вось-жа ваенны міністар, ген. Сікорскі, — як у пачатку лета заявіў на паседжаньні скарбова-бюджэтнае камісіі Сэнату прадстаўнік ваеннага міністэрства, *закупіў у Амэрыцы (праз амэрыканскае пасольства ў Варшаве) вялікія партыі збожжа для арміі.* Цана амэрыканскага жыта, паводле зробленае ген. Сікорскім умовы, — 30 злотых за цэнтнэр (100 кіляграмаў), пад той час, як нашае жыта на варшаўскім рынку расцэніваецца па 18 злотых за цэнтнэр. Дык вось, мала таго, што пан генарал пераплаціў нет ведама на якой падставе за амэрыканскае жыта *па 12 злотых за цэнтнэр* (агулам пераплачана вялізарная сума!), але гэным амэрыканскім жытам завалены цяпер усе вайсковыя склады і млыны, дый *мяісцовага жыта армія зусім ня купляе.*

Гэта йшчэ было-б паўбяды, калі-б жыта з Польшчы мела збыт заграўніцаю. Але-ж вось той самы ўрад, які залівае край зусім непатрэбнымі і лішнімі для яго запасамі амэрыканскага збожжа, — гэты самы ўрад, распачаўшы мытную вайну з Нямецчынай, *забараніў вывазіць жыта з Польшчы да немцаў, ды гэтак назвавіў край і галоўнага пакупца нашага хлеба заграўніцай.*

„Вось гэтыя дзьве прычыны і зрабілі тое, што наш хлеб зусім *ня мае ходу*, і цана на яго зусім натуральна *павінна была ўпасці*“.

„закону з 31-га ліпеня. Пан куратар толькі цяпер, праз паўтара месяца і напярэдадні пачатку школьнага году — аб'явіў гэты прысуд сьмерці заінтэрэсаваным школам. „Гуманнасьць“ пана куратара адносна „сьмяротнікаў“ можна параўнаваць толькі з „толерантнасьцяй“ самога пана міністра і карэктнасьцяй яго ў выкананьні ім-жа створанага закону.

Усе чатыры ўкраінскія гімназіі будуць зьліты з польскімі, творучы разам з імі знамяніты „утраквістычны“ тып.

Можна запытацца: ці-ж запраўды з слаўнага на ўсю Жэневу! — „тугуттаўскага“ закону, які „выконвае“ Вэрсальска-Рыжскую ўмову і канстытуцыю Польскай Рэспублікі, можна зрабіць гэтакі недарэчны „грабскі“ вывады і — паўнамоцтвы для п. Міністра Асьветы.

Заглянуўшы ў закон, бачым, што там — чорным па белаю, ці — так сказаць — „Грабскім па Тугутту“ напісана, што злучэньне асобных беларускіх ці ўкраінскіх гімназіяў з польскімі — у двуязычныя — павінна адбывацца „*на меры магчымасьці*“... Што гэта значыць у Жэневе, найляпей вытлумачыць пан Тугутт, яшчэ лепш — пан Скішыньскі. Але які запраўды зьмест гэтых „утраквістычных“ слоў на

майскох „выкананья“ закону, гэта найляпей за ўсіх ужо адчулі на сабе 4 украінскія гімназіі...

4 сьмяротныя прысуды ў адзін дзень! — Так сымвалічна пачынаецца новы школьны год для меншасцяў у Польшчы, год, які, трэба думаць, будзе запраўды, так сказаць, „паваротным“ годам для ўкраінцаў і беларусаў у Польшчы.

Ці-ж трэба бліжэй прыглядацца да гэтай прадугледжанай у законе „магчымасці“, якую, калі яе няма, заўсёды так лёгка можа стварыць тут-жа на месцы п. куратар, па загаду п. міністра!...

Значна цікаўней, як мае выглядаць гэтая „двуязычнасьць“, — як на гэтых дзёвках мовах—польскай і няпольскай—маюць падзяляцца прадметы школьнага курсу. І вось, у разасланым п. куратарам вучэбным пляне з апошняй яснасьцяй рэалізуюцца тыя шляхотныя словы аб — „лагоджаньні і злучаньні“, тыя пекныя фразы аб „узаемнай пашане“ і „роўнасьці“, якіх красамойны п. Тугутт панатыкаў звонку, як салодкіх мігдалаў, у чыста-грабскае цеста закону.

Дык вось-жа — у І клясе „ўтраквістычнай“ школы паўкраінску будучь выкладацца апрача ўкраінскай мовы—Закон Божы (толькі для ўкраінцаў-некаталікоў), лацінская мова, рысаваньне і... гімнастыка.—Усяго 15 гадзін у тыдні. На польскай мове маюць выкладацца—рэлігія (навет для ўкраінцаў, калі яны — каталікі!), польская мова, гісторыя геаграфія, матэматыка і прыродазнаўства... Усяго разам — 17 гадзін у тыдні. На абедзёвках мовах, але на практыцы, як справядліва піша „Діло“ (адкуль бяром фактычны матэр’ял), папольску маюць выкладацца чыстапісаньне і сьпеў...

Справядліва таксама падчырківае „Діло“, што ўсе галоўныя прадметы курсу, якія фармуюць душу і сьветапагляд вучня, у гэтай сфабрыкаванай п. п. Тугуттам і Грабскім быццам двуязычнай школе будучь выкладацца толькі і выключна папольску...

Дык цяпер ужо — зусім ясна для ўсіх, што дабрадзейны для меншасцяў, „лібэральны“, ці „толеранцыйны“ школьны закон, аб якім столькі рабіла галасу і рэклімы за граніцай польскае „Агіт-Бюро п. Скшыньскага і К-о“, мае зусім выразную, ды і старую-ж, як сама польская эндэцыя, — мэту: палянзацыю. Цяпер ужо ня можа быць ніякага сумліву ў тым, што „двуязычная школа“ мае мэтай — як найбольш няпрыкметна, як найменш голасна, перавясьці ўсе школы беларускія і ўкраінскія—на польскія...

Цікава яшчэ адзначыць характэрны канец куратарскага цыркуляру ў гэтай справе.

П. куратар піша („Діло“ № 192): „Дырэкцыя гімназіі (зачыненай) павінна пазнаёміць з гэтым загадам вучняў і іх бацькоў і—заахвоціць (!) іх да паступленьня ў ўтраквістычную. А тых вучняў, якія ўжо паступілі ў І клясу (ўкраінскай гімназіі), але ня хочуць ісьці ў ўтраквістычную, трымаць на воку („utrzymać w ewidencji“) і данясьці („donieść“) чым хутчэй у Кураторыю, якая зробіць усе далейшыя распараджэньні“...

На жаль, п. куратар проста ня кажа, што мае быць „далей“ гэтым вучням і бацькам... Паўна-ж украінскія паслы, разам з беларускімі, пацікавяцца гэтым — прыватна ў калегі паса Тугутта, афіцыйна-ж — у б. калегі гэтага калегі—міністра Ст. Грабскага...

Бацька з Вільні.

Важнейшыя здарэньні. У Польшчы.

Ажыўленьне ў Сейме.

З прычыны крызісу польскай валюты і чутак аб магчымасці крызісу польскага ўраду—у Варшаву зьехалася шмат паслоў (ды і за пэнсіяй на 1 верасьня!).

Пайшлі з таго чуткі, быццам мае быць прысьпешаны сазыў Сейму. Думку аб гэтым падало „Вызваленьне“, соймавы клуб яго вавет зьвярнуўся да маршалка Ратая з гэтым дамаганьнем. Марш. Ратай адказаў, што скліча Сейм, калі гэтага патрэбуе траціна ўсіх паслоў. „Вызваленьне“ зьвярнулася да пэпэсаў, „Пяста“ і іншых драбнейшых клубаў. Пэпэсы адказалі адмоўна, матуючы адмову тым, што „Вызваленьне“, кажучы аб небяспецы крызісу, само не дае спосабу яго лячэньня (ў кожным разе — дзіўны мату). „Пяст“ склікаў паседжаньне клубу, які даручыў гэту справу прэзідыуму—у паразуменьні з марш. Ратаем (пястоўцам). Гэткім чынам можна думаць, што пачын „Вызваленьня“ праваліцца.

Нарады клубу эндэцыі.

1-га верасьня адбылося паседжаньне клубу эндэкаў. Пасля дакладу п. Гломбінскага—у справе ўнутранага палітычнага, эканамічнага і фінансавага палажэньня—і п. Казіцкага—аб палажэньні міжнародным клуб прыняў рэзалюцыю, у якой пастанавіў:

1) Падтрымаць меры ўраду, скіраваныя да ашчэднясьці ў выкананьні бюджэту; дамагацца ад ураду падтрыманьня крэдытамі абшарнікаў і прамыслоўцаў;

2) Захаваць адносна да ўраду зусім вольную руку, падтрымаўшы перад усім яго жорсткую палітыку—гаспадарчую і палітычную вайну — проці Нямецчыны (ўжо, дадайма, руйнуючую Польшчу...);

3) У справе жыдоўскай клуб эндэкаў, ня глядзячы на флірт яе галоўнага правадыра з жыдамі, „астаецца на сваёй праграмнай пазіцыі“ (усялякага байкоту і „вывазу“ жыдоў з Польшчы).

Польская пазыка ў Амэрыцы.

Фэдэральны Рэзэрвны Банк у Нью-Йорку афіцыйна пацвярджае выдачу Польшчы пазыкі ў разьмеры 10 мільёнаў даляраў на падтрыманьне яе валюты. Аб варунках пазыкі мы пісалі ў папярэднім нумары газэты.

Канфэрэнцыя ў справе чугункавай камунікацыі з ССРР.

15 верасьня пачнецца ў Маскве канфэрэнцыя з прадстаўнікамі польскага ўраду ў справе выкананьня польска-расейскай канвэнцыі (умовы) аб узаўдэньні рэгулярнай беспасярэдняй камунікацыі між абодвума краямі.

„Сов-Поль-Торг“.

Толькі што падпісана паміж прадстаўнікамі польскай прамысловасці і фінансаў і Внешторгам умова ў справе ўвозу і вывазу з Польшчы ў ССРР і наадварот. Новастворанае Таварыства „Сов-Поль-Торг“ мае аснаўнога капіталу 1 мільён

злотых, з якога 3/4 ўнясла польская старана, а 1/4 расейская, але акцыі дзеліцца паміж імі папалове. З Польшчы будучь везьці ў ССРР сельскагаспадарчыя машыны, тканіны, цукер, насенне і г. д.—але выключна польскага вырабу. Сядзіба ўраду Таварыства будзе ў Маскве, а складацца яно будзе напалову з расейцаў і палякоў.

Пабачым, што з гэтага выйдзе. Але ўжо відаць, што Польская буржуазія робіць усё, каб толькі здабыць за якую-хоч цану расейскія рынкі, на якіх яна выкармілася і без якіх, як сьвярдзіў сам прэм. Грабскі, ей трэба... спакойна лажыцца ў магілу..

Сэнсацыйныя арышты ў Львове.

Газэты паведамляюць, што ў Львове раскрыта і арыштавана даўно пілвавая паліцыяй украінская „тэорыстычная арганізацыя“, аб якой так многа гаварылася на апошнім львоўскім працэсе ў справе пакушэньня на п. Прэзідэнта Рэспублікі.

Арыштаваньня паводыры арганізацыі быццам прызналіся, што гэта яна рабіла ўсе сэнсацыйныя замахі і напады ў Львове і іншых месцах Галіччыны, як нявыкрытае аграбленьне пошты на 40.000 злотых, замах на Прэзідэнта і інш.

„Старыя катлы“ ў новым польскім флёце.

Сьледства ў справе катастрофы на польскім мінаносцы выясьніла, што выбух на ім, які каштаваў яму жыцьця, зрабіўся ня з прычыны „замаху камуністаў“ (як пісалі тады польскія газэты), але папросту ад таго, што на мінаносцы (адабраным у Нямецчыны) быў стары і навет неадрэмантаваны кацёл, які і ўзарваўся.

„Такая-ж катастрофа можа зрабіцца і на іншых караблэх нашага флёту“, — наўна дадае „ПАТ“.

Заграніцай.

Эканамічная вайна Нямецчыны з Польшчай.

Нямецкі ўрад значна падвысўў мыта на польскую пшаніцу.

Амністыя ўсім эмігрантам ССРР.

Радавы пасол у Бэрліне заявіў журналістам, што 7-га лістапада—з нагоды 8 угодкаў існаваньня Радавай Улады — у Маскве будзе ўрачыста абвешчана амністыя ўсім эмігрантам. Усе без вынятку эмігранты атрымаюць права вярнуцца ў Расею — без усякае рызыкі перасьледаваньняў. Пасол спадзяецца, што з амністыі скарыстае больш мільёна эмігрантаў.

Чычэрын аб англа-расейскіх адносінах.

Чычэрын заявіў у Маскве карэспандэнту адной англійскай газэты, што адносіны паміж Англіяй і Радамі—вельмі напружаныя. Віна ў гэтым ляжыць на англійскім кансэрватыўным урадзе. Радавая палітыка ў Кітаі мае мэтай рэарганізацыю вялікага краю — шляхам яго аб’яднаньня і дэмакратызацыі. А што гэтыя шляхотныя і бесспрэчна карысныя для Кітаю і для ўсёй людзкасьці імкненьні шкодзяць „інтарсам“ Англіі, дык

На парадку дня.

(Пісьмо ў Рэдакцыю).

Школьны год ужо распачаўся.

Паводле ўстаноўленае традыцыі, усе разважачы, куды і як накіраваць дзяцей сваіх, каб іх узгадаваць на „людзей“,—гэта знача: даць ім таку адукацыю, каб яны самі сваімі сіламі маглі адабываць свой хлеб—ды і яшчэ па магчымасьці з маслам.

Найпрасцейшай выдаецца такая дарога: пачатковая школа, гімназія, унівэрсытэт, або спецыяльная вышэйшая школа. А „вывясьці“ сына „ў людзі“—гэта зрабіць з яго доктара, адваката, вучыцеля, інжэнера, урадоўца.

Але-ж ніхто не падумае аб тым, што, калі Польшча будзе кожны год выпускаць з сваіх пасьцёх унівэрсытэтаў і некалькіх спецыяльных вышэйшых школаў гэтудкі дактароў, адвакатаў, інжэнераў і г. д., як цяпер,—дык цераз пару гадоў дактары будучь боты шыць, адвакаты—за пісароў па канцэлярыях сядзець, а інжэнеры—зямлю пахаць! Ужо-ж і цяпер, як на польскія варункі, „спэцаў“ з вышэйшай асьветай залішне многа. Вазьмеце хаця Вільню: да вайны тутака было сто з лішкам дактароў, а цяпер — больш за пяцьсот, дык добрая палавіна іх сядзіць зусім бяз хлеба!

Тое-ж дзеецца і з другімі прафэсіямі.

Польшча пышаецца перад усім сьветам сваёй чысьленай інтэлігенцыяй; але-ж гэтая інтэлігенцыя ўжо не знаходзе ў межах Польскае дзяржавы прылажэньня дзеля сваёй веды і спецыяльнасьці: лішне ўжо ей тут цесна!

Аб гэтым пытаньні: якой жа дарогай вясці нам дзяцей „у людзі“, асабліва паважна трэба падумаць нам, беларусам, бо-ж зусім зразумелая рэч, што інтэлігенту беларусу ў межах Польскага гаспадарства заўсёды шмат цяжэй будзе дастаць работу і заробаток, чым інтэлігенту паляку.

Пішучаму гэтыя строкі бацьцы некалькіх сыноў пытаньне гэтае вельмі рупіць. І вось адказ на яго ў нашых варунках прадстаўляецца мне гэтакі.

Апрача цэлага раду спецыяльнасьцяў, вымагаючых вышэйшае асьветы, ёсьць багата і такіх спецыяльнасьцяў, якія можна прысвоіць сабе і ў сярэдняй школе. Гэта—тэхнічныя навукі, аграномія, ды і інш. Тэхнікі і аграномы з сярэдняй адукацыяй могуць даволі лёгка знайсці сабе работу, цесна зьвязаную з жыцьцём нашае вёскі, ня шукаючы яе сярод чужых. Ды і для нашае вёскі і мястэчка вельмі важна, каб іх патрэбу ў тэхніках і аграномах здавалілі свае людзі, а ня чужыя, не навезеныя да нас з „Кангрэсоўкі“, Пазнаншчыны і Галіцыі.

Каб-жа мець сваіх тэхнікаў і аграномаў, зьвязаных з нашым народам і краем, трэба канечне парупіцца, каб у Заходняй Беларусі былі закладзены прынамся па адной сярэдняй агранамічная і сярэдняя тэхнічная школа—беларускія.

Праўда, ёсьць у нас такія школы—польскія, ды ў іх навет многа беларускіх хлапцоў вучыцца. Але-ж гэныя школы—які ўсе польскія школы ў нас наагул—маюць на мэце перад усім „узгадоўваць добрых палякоў“. Вось, гэтае для нас ужо зусім непатрэбна!

Дык ці не пара-б была нашым культурна-асьветным установам заняцца гэтай справай і ці то саматугам, ці дабіцца ад польскага ўраду, каб адчыніць сказаныя беларускія школы?

Бацька-беларус.

гэта-ж ужо — яе віна. На гэта ані ў Кітаі, ані ў ССРР няма рады...

А вось Англія дык арганізуе розныя „пакты“ і „пасы“ бясьпечнасьці, яўна скіраваныя проці ССРР. Гэта, зразумела, не напярэці папсаваных адносінаў паміж абодвума краямі.

Фінляндыя—не балтыцкая, але—скандынаўская дзяржава.

З прычыны нядаўнае візыты швэдзкага караля фінляндзкая прэса піша, што Фінляндыя з двух магчымых палітычных „арыентацыяў“—балтыцка-польскай і скандынаўскай—выбрала якраз гэтую апошнюю, бо яна не пагражае, як польская, вайной з Расеяй і Нямецчынай.

Гэткім чынам—бяз Фінлянды і Літвы — усе лятуценны польскіх палітыкаў аб „паўночным крыле“ вялікадзяржаўнага Белага Арла, які меў панаваць над Усходняй Эўропай, адходзяць, як кажучь расейцы, „у обласць прэданьня“.

Перад сясій Лігі народаў.

У пачатку будучага тыдня пачынаюцца ў Жэневе паседжаньні Агульнага Сабраньня Лігі народаў.

Дэлегаты дзяржаў сябраў Лігі народаў ужо пачалі выяжджаць у Жэневу.

Як піша адна з францускіх газет, Чэмбэрлен і Брыян паразумеліся ў справе выбару старшыні Агульнага Сабраньня на гэтую яго сясію, якім мае быць дэлегат Канады, сэнатар Дандуран.

Паседжаньні Рады Лігі народаў.

2-га верасьня пачаліся паседжаньні Рады Лігі народаў, якая мае акачальна падгатаваць матар’ялы дзеля сясіі агульнага сабрания Лігі.

Нямеччыне маняцца вярнуць каленіі.

Нарэшце версальскія пераможцы, пасля 8 гадоў даследу, — зразумелі, якое глупства, — з пагляду на іх уласныя імперыялістычныя інтарэсы — зрабілі яны, захапіўшыся прагавітасцю і пазбавіўшы Нямеччыну ўсіх яе каленію. Да вайны Нямеччына была найбольш жорсткай і вядучай у сваёй каленіяльнай палітыцы, у часе паўстанняў першая ахвяроўвала дзеля тушэння іх свае ваенныя сілы, ды гэтак прымала на сябе і на свайго кайзера ўсю ненавісьць пабітых... А вось цяпер Англія і Францыя ня толькі прыходзіцца самым бідз і ўсміраць паўстанцаў у іх каленіях і паўкаленіях (эканамічных каленіях), але гэтыя паўстанні ў вельмі значнай меры падгатаўляюцца і падтрымліваюцца грашмыма і тэхнічна — пазбаўленай каленіяў Нямеччынай, якая гэтакім чынам выступае ў ролі абаронцы ўдзісканых народаў і становіцца ў рад проці імперыялістычных дзяржаваў, што значна аблягчае ей саюз з ССРР.

Дык вось — у праграме англійскай дыпламатыі, якая мае мэтай — адраваць за ўсялякую цану Нямеччыну ад Расеі, і ставіцца на парадок дзя — зварот Нямеччыне адабраных ад яе, ды і захопленых выключна Англіяй, каленіяў, каб гэтак і яна была зацікаўлена ў захаванні ўлады белымі „культуртэргерамі“ над каларовымі народамі.

Гэтакім чынам усё, дзе ні крані, працуе на тое, каб вярнуць Нямеччыне яе даваеннае „месца пад сонцам“.

Візіта англійскай Партыі Працы ў Маскве.

Гэтымі днямі ў Маскву выязджае афіцыйная дэлегацыя магутнай англійскай работніцкай партыі („Партыя Працы“) — дзеля ўступных перагавораў аб устанавленні правільных эканамічных зносінаў з Расеяй. Так пішучы афіцыйныя агенцтвы. Трэба думаць, што праграма гэтай дэлегацыі — шмат абшрынейшая...

Канфэрэнцыя саюзнікаў з немцамі ў Лёзаньне.

Як пішучы газеты, канфэрэнцыя міністраў замежных спраў саюзных дзяржаў і Нямеччыны ў справе „гаранцыйнага пакту“ (пасля сканчэння працы экспертаў) быццам мае адбыцца ў Лёзаньне (у Швейцарыі) — побач з Лігай Народаў.

Француская прэса аб „Аўстра - Нямеччыне“.

Агітацыйная падарожжа старшыні нямецкага парламанту — з цэлым штабам Аўстра-Нямецкага Народнага Саюзу — у Вену ўсхвалявала ўсю французскую прэсу. Кінуты на вялізарным мітынг у гмаху венскага магістрату галавой нямецкага Рэйхстагу лёзунг злучэння абодвух краёў — выклікаў даўно нячуваны ў Вене энтузіязм...

Усё гэта выклікала запраўдны алярм у Парыжу.

Парыжскія газеты пішучы, што саюзнікі ніякім парадкам не павінны дапусціць далучэння Аўстрыі да Нямеччыны, бо гэта быў бы першы крок да ўсталення нямецкай гэгемоніі (ваеннага панавання) ў сярэдняй Еўропе (дзе, дадайма, ваенна пануе цяпер Францыя); што ў праектаванні „пакт бяспечнасці“ трэба канешна ўставіць пункт, забараняючы гэтак злучэнне, бо інакш усялякія гаранты — пустыя словы...

Запраўды ж гэтая „Версальская Еўропа“ — вярнулася да часоў нейкай паншчыны, калі халопы „злучалі“, ці „разлучалі“, як каней у стайні, не дазваляючы ім любіць і злучацца самахоць. Але ж трэсьне й яна, як і паншчына.

„Эвалюцыя“ Нямеччыны.

Прэзідэнт Гіндэнбург выдаў загад, якім дазваляецца нямецкім афіцэрам насіць даўнейшую форму былой імператарскай арміі.

Забастоўка маракі у Англіі.

У Англіі трывае забастоўка ня толькі партыяных работнікаў, але і матросаў на вялікіх акіяніскіх параходах.

Некалькі з апошніх ня могуць з прычыны забастоўкі выйсці з англійскіх портаў...

Забастоўка маракі аканчальна адрэжа Англію ад Кітаю. Цікава, што сам старшыня саюзу англійскіх маракі сьцьвядзіў, што забастоўка выклікана... агітацыяй камуністаў, — відаць, спагадаючых вызваленню кітайскіх работнікаў ад панавання замежнай буржуазіі.

Забастоўка матросаў у Даніі.

Забаставалі каля 20.000 матросаў Саюзу ўласнікаў Параходаў, дамагаючыся павялічэння плат...

Забастоўка вуглякопаў у Амэрыцы.

Забастоўка вуглякопаў у Амэрыцы ахапіла ўжо ўсе шахты краю. Магутная амэрыканская буржуазія паставіла задушчыць забастоўку і не рабіць ніякіх уступак, „каб ня пусціць у Амэрыку еўрапейскай заразы“. Вялікія запасы вугалля на складах гарантуюць прамысловасці на даўжэйшы час працу і тым даюць уласнікам капальняў магчымасць апору. Характэрна, што прэзідэнт Кулідж наадрэз адмовіўся ад усякага пасрэдняства.

Тэрарыстычны ўрад у Баўгарыі „працуе“.

У Баўгарыі ўжо падрыхтаваны і хутка пачнецца новы вялікі працэс, сфабрыкаваны ўрадам Цанкова проці абаронцаў сялянскай волі. Працэс гэты лічбай абвінавачаных перавышае ўсе папярэднія: перад судом стане аж 500 падсудных

і 10.000 сьведкаў. Ён мае асабліва агідны характар — найвыразнейшай помсты за тое, што зроблена яшчэ пад сялянскім урадам Стамбульскага тры гады назад — у 1922 г. Усім абвінавачаным пагражае кара сьмерці...

Ці ж ня ясна, што ў краі, дзе, як у Баўгарыі, тысячы грамадзян забіваюцца „судом“ за „праступленні проці істнуючай і пануючай „дзяржаўнасці“, першым запраўдным праступнікам зьяўляецца якраз гэтая „дзяржаўнасць“?! — І яе першую трэба засудзіць на сьмерць — у дарэзным судзе самога народу.

Як сьцьвядзіў правадыр бэльгійскіх сацыялістаў Вандэр-вельдэ, каторы асабіста езьдзіў „на сьледзтва“ ў Баўгарыю, — „белы тэрор“ Цанкова ўжо закапаў у зямлю больш як 10.000 ахвяр за кароткі час свайго існавання. А вось цяпер гатуюць яшчэ паўтэсячы... У гэтых лічбах ахвяраў — ужо маральны прысуд сьмерці пануючаму ў Баўгарыі ўраду.

Кангрэс вучыцеляў сярэдняй школы.

У Белградзе толькі што закончыўся міжнародны кангрэс працаўнікоў сярэдняй школы, які прыняў вельмі цікавую і для нашага вучыцельства рэзалюцыю. Падает яе зьмест скарачана:

1) Вызваліць сярэдняю школу ад непатрэбнага цяжару для памяці вучняў, пасьвячаючы больш часу і працы на разьвіццё самастойнай дзейнасьці і разьвіцця маладога розуму.

2) Зьменшыць, як толькі мага, колькасць экзаменаў.

3) Зьвярнуцца да ўнівэрсытэтаў, каб яны ня ставілі вялікіх вымагаў ад матурыстаў, якім сярэдняя школа павінна перадаць усю даць агульнае ўзгадаваньне.

4) Прыняць плян Дальтона — зьменшэння лічбы клясаў, але адначасна — павялічэння лічбы гадзін працы вучняў з вучнямі — паводле асаваных на дасьледзе мэтадаў праф. Фэр'е з Жэневы.

5) Вымагаць ад вучыцеляў знаёмства з псыхалёгіяй моладзі, паводле вышэй названага мэтаду праф. Фэр'е.

Трэба думаць, што Беларускае Цэнтральнае Школьнае Рада зараз-жа зьвернецца ў Белград ці ў Жэневу, каб даць магчымасць нашаму вучыцельству пазнаёміцца больш дакладна з працай Кангрэсу, а перад усім з дакладам праф. Фэр'е.

ХРОНІКА.

☛ **Прэсавыя рэпрэсіі.** Судовая ўлада зацьвядзіла канфіскацыю камісарам ураду на м. Вільню аднаднёўкі ў беларускай мове „Беларуская Зорка“ і прыпыніла адзіную ўцаляўшую дагэтуль беларускую часопісь „Крыніца“

☛ **У справе гмаху тэатру для беларусаў і літвіноў у Вільні.** Літоўская часопісь „Vilniaus Aidas“ у нумары з 26 жніўня робіць цікавую прапазіцыю. З увагі на тое, што польскі тэатр у Вільні, ня глядзячы на вялізарную ўрадавую дапамогу грошмі, усьцяж перажывае востры крызіс, літоўская газета кажа — і зусім справядліва, што трох тэатральных гмахоў для польскага грамадзянства — зашмат („Teatr Polski“, „Teatr Wielki“ і б. ратуша). Вось, адзін з гэтых гмахоў трэба аддаць да ўжытку літвіноў і беларусаў.

Прапазіцыя — зусім слушная. Як беларусы, так, думаем, і літвіны маюць у Вільні (ды і па-за месцам) даволі рутынаваных артыстычных сіл, каб павясьці свой тэатр. Хаваць і публікі, як гэта паказалі ранейшыя спробы — пачынаючы ад часоў нямецкае акупацыі, дзеля сыстэматычнага ладжання спектакляў хоць-бы разы па два на тыдзень дзеля кожнае нацыянальнасьці. Не хвацае толькі аднаго: дэкарацыяў і рэквізытаў, — ну, ды гэта лёгка было-б знайсці ў польскіх тэатрах, калі-б польскае грамадзянства выявіла запраўднае пачуцьцё справядлівасці і споўніла слушнае дамаганьне літвіноў і беларусаў.

Калі-б... На жаль, нямашка вялікае надзеі на гэтае „калі-б“. Але тым балей беларускае і літоўскае грамадзянства павінны-бы паразумецца і супольнымі сіламі здабыць для супольнага карыстаньня адпаведны дзеля тэатральных спектакляў гмах.

Праўда, цяжка гэта, але пры добрай ахвоне не безнадзейна. Абы толькі нашыя сцэнічныя дзеячы пакінулі іграць... у „паліафілы“ ды замест бруднае, хоць даходнае, „палітыкі“ заняліся сваёй спецыяльнасьцю!

☛ **Водгукі фінансавага крызісу ў Вільні.** Агульны фінансавы крызіс і абмежаваньне ўрадавых крэдытаў адбіліся вельмі цяжка ў віленскіх гургова-прамысловых колах. За мінулы тыдзень было некалькі дзесяткоў пратэстаў неаплачаных вэксалёў вельмі паважных фірм. Шкляная гута „Нёман“, у якой працуе каля 500 работнікаў, з прычыны адуэтнасці крэдыту паставіла зачыніцца і спыніць працу ад 4 верасня.

У сувязі з гэтым гожа прыпомніць, што, як піша „Slowo“, „польскі прэм'ер і польскі міністар скарбу“ — у гутарцы з журналістам — на пытаньне, што маюць рабіць прамыслоўцы, каторыя павыдавалі вэксалі ў дэлярах і ня могуць апошніх дастаць, — адказаў: „Няхай пачакаюць!“

Добрая рада! Папросту, гэта знача: няхай ня плацяць!

☛ **Перапісь насяленьня ў Віленшчыне.** Як ведама, тры паветы, уваходзіўшыя ў склад „Сярэд-

Перад рашучым боем у Маронко.

Францускае і гішпанскае камандаваньні рыхтуюцца да супольнага рашучага ўдару паўстанцам. Але і Абд-Эль-Крым ня спыць — узмацоўвае свае флангі. Англійскія газеты прадбачаць у хуткім часе страшэнна крываваы баі на ўсім фронце.

Абд-Эль-Крым выпускаў маніфэст да ўсіх марокскіх мусульман, у якім кажа, што будзе да апошняга жаўнера бароцца за волю і веру. Маніфэст зрабіў вельмі сільнае ўражаньне. Ня глядзячы на бляяду, Абд-Эль-Крым атрымлівае рэгулярна вялікія масы ваеннага матар'ялу.

Абураюча-розная „такса“.

Распачатыя перагаворы між англійскім консулам і камісарам Кантонскага ўраду ў справе замены англійскай паліцыі кітайскай дзеля аховы англійскіх фабрык — раптам сарваны англійцамі. — Бо, калі прадстаўнік Кітаю патрэбаваў ад англійскага ўраду адшкадаваньня ў суме 75 тысяч дэляраў на карысьць сямей забітых англійскай паліцыяй ахвяр, дык прадстаўнік Англіі сарваў паседжаньне і выйшаў з саль.

Дзіўная рэч, — калі ў Ягіпце рэвалюцыянерамі быў забіты англійскі губэрнатар, дык англійскі ўрад спагнаў тэрорам з ягіпецкага ўраду штось паўтраця міліёна дэляраў адшкадаваньня для яго сям'і... А сам ня хоча плаціць драбніцы — 75.000 — за некалькі дзесяткаў забітых англійскай паліцыяй кітайскіх студэнтаў і работнікаў.

У гэтай розьніцы таксы на чалавечае жыцьцё — уся маральна-абураючая сутнасць імперыялізму.

Першае паседжаньне канфэрэнцыі экспертаў.

У Лёндане 31 жніўня адбылося першае паседжаньне канфэрэнцыі экспертаў-юрыстаў Англіі, Францыі, Нямеччыны, Італіі і Бэльгіі — у справе „гаранцыйнага пакту“.

Трэба адзначыць учасьце дэлегата Італіі якога — пры вялікім здаленні Францыі і Англіі — прыслаў у апошні момэнт сам Мусоліні. Можна з гэтага выводзіць, што Італія, а, як пішучы, навет сам Мусоліні асабіста — прыме учасьце і ў канфэрэнцыі міністраў замежных спраў тых-жа дзяржаў у гэтай справе.

няй Літвы“, не ўвайшлі ў абшар, ахоплены перапісяй 1921 г., і дзеля таго для іх няма навет таго, што ў Польшчы завецца „статыстыкай“. Для гэтых паветаў — Віленска-Троцкага, Апшмянскага і Сьвянцянскага — ёсьць толькі лічбы насяленьня — паводле веры і нацыянальнасьці, уложанья за часоў пана Асмадоўскага ведамым „статыстыкам“ і „статыстам“ п. Студніцкім. Але да гэтых „статыстыкі“ дык навет у Польшчы ня маюць веры — столькі там „патрыятычнай“ хлусьці...

Запраўдным скандалам зьявілася тое, што навет цяпер, у часе нарад над „зямельнай рэформай“ у Сойме, ні ў міністэрскім праекце, ні ў справаздачы дакладчыка камісіі ня было ў руках ніякіх сьвежых даных аб зямельнай будове гэтых трох паветаў. — Дагэтуль у-ва ўсіх афіцыйных выданьнях польскай статыстыкі гэтыя паветы „сьвецяць пусткай“, як кажуць паліякі...

І вось цяпер рада міністраў паставіла зрабіць дакладную перапісь насяленьня і эканамічнага стану гэтых паветаў. Будуць сьпісаны: насяленьне, будынкі, зямельныя гаспадаркі, жывы інвэнтар (жывёла), лясы, сады, агароды і т. п.

Перапісь мае адбыцца 31 сьнежня.

☛ **Падзяна.** Урад Бел. Навук. Т-ва дзякуе за прысланыя для Музею ім. Ів. Луцкевіча рэчы:

1) грам. Язэпу Шышо, з в. Зарэчча ў Дзісьненшчыне, — за 6 манэт;

2) грам. Сьцяпану Шчыглінаму, з в. Баяршчына, Ваўкавыскага пав., — за тры паяскі і 23 манэты (срэбныя манэты, як ня маючыя вагі для Музею, аддадзены, згодна з воляй ахвярадаўцы, у рад. „Студэнкае Думкі“ ў лік падпіскі).

3) вучню Язэпу Саланевічу, з в. Навасёлкі, Ёсьмонтаўск. гм., Ваўкавыск. пав., — за каменны малаток.

☛ **Палітычнае забойства.** „Gazeta Warszawska“ наказуе:

У Пінску зроблены замах на вывадоўцу палітычнае паліцыі Абрама Тайтэльбаўма.

Калі Тайтэльбаўм каля 11 гадз. ўвечары вярочаўся дахаты, невядомыя замахоўцы тройчы стрэлілі ў яго і забілі на сьмерць.

Тайтэльбаўм быў раней сябрам мяісцовых камуністычных арганізацыяў. Некалькі месяцаў назад ён выступіў з кам. арганізацыяў і паступіў у палітычную паліцыю, як конфідэнт. Дзякуючы яму, былі выкрыты склады літэратуры і арыштаваны некалькі рэвалюцыйных дзеячоў.

☛ **Банда Павлюкевіча за „работай“.** З нейкага часу, відаць, гр. Аўген Міткевіч — былы „актывіст“, — стаўся няўгодным дзеячом для „czynnikiów miarodajnych“, бо ўначы на 12 жніўня с. г. памешканьне яго было адзілена паліцыяй, а пасля вобсыку гр. Міткевіча заарыштавалі, хаця нічога не знайшлі, і ў той-жа дзень пад усільным канвоем паліцыі і жандароў выязьлі ў Варшаву, дзе пратрымалі ў арыштах дэфэнзывы і жандармэрні да 23 жніўня. Як нас інфармуець, зроблена гэта на падставе правакацыйнага даносу вывадоўцаў і аднаго беларуса з „Рады“ п. Павлюкевіча!

Колькі-ж тады, дзякуючы правакацыі, сядзіць па турмах людзей, няведомых сярод шырэйшага грамадзянства і дзеля гэтага ня маючых магчымасці хутка выпутацца з правакацыі?

3 жыцця Горадні.

16-га ліпеня 1925 г. была назначана ў Акружным Судзе справа „14“ палітычных: кіраўніка работніцкай сталовай—Голуба, сакрэтара саюзу сцінных працаўнікоў—Экштэйна, сакрэтара саюзу іглы — Фальляўвэра, хвельшара — Шафранскага ды інш., абвінавачаных з арт. 102. К. К.

Абаронцамі выступалі адвакаты: Гоніхвіль і Дамброўскі з Варшавы і Лёбман з Горадні.

На суд не з'явіліся абвінавачаныя, якія былі на волі пад залогам: Фальляўвэр і Матлес.

Суд пастанавіў залог сканфіскаваць на карысьць гаспадарства, а абвінавачаных шукаць і арыштаваць.

Таксама не з'явіліся на суд сьведкі абвінавачаных: вывадоўца палітычны і інш.

Суд пастанавіў адлажыць справу.

24-га ліпеня ў тутэйшым судзе разгледжана была справа М. Якімовіча, абвінавачанага па 129 арт. І ч. Кар. Код.

Абвінавачвалі Якімовіча ў тым, быцам ён гаварыў, што савецкая ўлада — лепшая, і што хутка прыдуць савецкія войскі, — ды што быцам агітаваў, каб народ не плаціў падаткаў.

Суд, дапытаўшы сьведкаў і разгледзеўшы справу, апраўдаў Якімовіча, які адказаў з волі.

У траўні месяцы ў нядзелю ў Горадзенскім Саборы на вачорным багаслужэньні грам. Ключнік купіў сьвячу і паставіў перад абразом, дзе служылі акафіст. Трэ заўважыць, што ліхтар стаў ззаду іконы, дык Ключнік пераставіў яго наперад.

Гэта заўважыў настаіцель царквы пратаіерэй Казлоўскі, які ўраз-жа пазваў царкоўнага стоража і загадаў даведацца прозьвішча таго багамольца, які пераставіў ліхтар. Але-ж багамалец не сказаў свайго прозьвішча.

Цераз дзень з'явіўся паліцыянт да хаты гэтага багамольца і даведаўся яго прозьвішча.

Дык вось табе і айцы царкоўныя!... **Альфа.**

Карэспандэнцыі.

Новыя аблавы.

(З Цырынскае гм., Наваградскага пав.)

16 і 17 жніўня с. г. ў вёсцы Асташыне, Цырынскае гм., Наваградскага пав., а так-жа і ў акалічных вёсках, былі расклеены камуністычныя адозвы, якія раніцай 17 жніўня, былі пазрываны камандантам Цырынскага пастарунку.

19 жніўня ў вёску Асташын прыйшоў вывадзец, які выдаваў сябе за вучыцеля, прысланага ў Асташынскую школу. Як вучыцель, ён пайшоў аглядаць дом, назначаны дзеля школы. У яго прысутнасці быў яшчэ солтыс і двое сялян: Шымко Раман і Троско Апанас. Першаю справай Троско папытаўся, як будучы вучыць: пабеларуску, ці папольску? „Вучыцель“ адказаў, што і так, і гэтак. Пасьля агляду школы, пайшлі ў дом Троско Апанаса, дзе Троско паказваў „вучыцелю“ законы аб школе беларускай і сказаў, што „нам школы польскае ня трэба, мы падалі дэкларацыю на школу беларускую, а дзеля гэтага і павінна быць беларуская. „Вучыцель“ нюхаў усё цэлы дзень і вечар, а потым недзе прапаў.

20 жніўня, раніцай, „вучыцель“ зьявіўся ў Асташын, але ўжо не адзін, а з камандантам і чатырма паліцэйскімі. Адзін паліцыянт ідзе ў дом Троскі, другі—Шымко Раман, трэці—Нагорнага Сьцяпана. Камандант-жа Цырынскага пастарунку (№ 211, на пагонах XV) з адным паліцыянтам і „вучыцелем“—к Кухарчыку Юрыю. Пад відам шукальніка камуністычных адозваў пачаўся павальны вобск.

У часе вобскаў ніякіх камуністычных адозваў не знайшлі за выпадкам частковых пералісаў. Толькі ў Троско Апанаса і Шымко Рамана забралі прывітаньні Беларускаму Пасольству Клюб „Сялянска-Работніцкай Грамады“, у першага ад вёскі Любанічы, а ў другога ад вёскі Асташын.

Зьмест прывітаньняў гэтакі: „Беларускаму Пасольству Клубу Сялянска-Работніцкай Грамады.— Шлем нашае сардэчнае прывітаньне і шчыра дзякуем за абарону беларускага працоўнага народу... — Прочіў рэформы рольнай, праведзенай буржуазнымі партыямі польскага Сойму,—энэргічна пратэстуем. — Зямля, якая сотні гадоў палівалася потам і крывёй беларускага народу, належыць толькі яму і павінна быць аддана бяз усякага выкупу, бо яна ўжо выкуплена нашым жыццём... На адным прывітаньні, Асташынскім, было 28 падпісаў, а на Любаніцкім 33, бо яны былі яшчэ ня кончаны.

Пасьля вобску ў Асташыне, гэтакі вобск і з тымі-ж мэтамі быў зроблены ў вёсцы Любанічах—у б. солтыса Тарашынскага Хвёдара, цяперашняга солтыса, Шымко Андрэя і Яромлы Аляксандра. У вёсцы Баяры быў вобск у Мірачыцкага Сьцяпана і Вкітошко Мікіты, але нічога камуністычнага нідзе не знайшлі.

Усім, у каго быў вобск, было загадана ўначы явіцца на Цырынскі пастарунак, дзе і было зроблена дазнаньне. Калі пачаўся дапрос Асташынскага солтыса, Піскуна Яхіма, у справе Троскі, дык „вучыцель“ вельмі-ж насядаў, каб Піскун сказаў, што Троско гаварыў ня толькі за беларускую школу, але і проці Польшчы. Калі-ж Піскун гаварыў праўду, дык „вучыцель“ увесь час лгаў—

і пачаў дакараць Піскуна: „Kiedy siebie pociągną za język, to ty wszystko powiesz“. Як вучыцель ні стараўся з няпраўды зрабіць праўду, нічога ня выйшла!

Усіх арыштаваных пасьля дазнаньня пусьцілі, а задзьржалі і адаслалі ў Наваградск толькі Троско Апанаса, Яромлы Хвёдара і Шымко Рамана.

Прасім „Сялянска - Работніцкую Грамаду“ прыйці на помач нам, бо ждзем новых арыштаў.

Хмурны.

Вобыскі і арышты.

(З Горадзенскага пав.)

12 ліпеня с. г. да жыхара в. Малай Бераставіцы, Каваля, зьявілася паліцыя і зрабіла вобыск. Шукалі нелегальнае літаратуры. Хаця нічога не знайшлі, але-ж Каваля закавалі ў кайданы і павязалі нет ведама куды.

Гэтак сама адбыліся вобыскі і арышты ў Вяліка-Бераставіцкай гміне, Горадзенскага пав.

Альфа.

Беларусы у Літве.

Ці ёсьць беларускае міністэрства ў Літве?

У сувязі з „новым курсам“, які пачаўся ў Літве ў адносінах да беларусаў і беларускага пытаньня,—беларуская калёнія ў Коўне выступіла з дамаганьнем высьсьненьня аканчальна пытаньня, ці ў Літве існуе міністэрства беларускіх спраў, ці не?

Фактычна такога міністэрства ўжо даўно няма, але ёсьць вывеска на адным з урадавых гмахаў, ды сідзяць тамака нейкія тры ўрадоўцы, якія нет ведама што робяць.

З прычыны таго, што ў Коўне беларусы свайго органу ня маюць,—беларускае грамадзянства ў Літве падняло гэту справу ў „Голасе Беларуса“, што выходзе ў Рызе, паслаўшы туды пісьмо з просьбай заняцца высьсьненьнем пытаньня аб беларускім міністэрстве. Рэдакцыя названае газэты друкуе вынікі сваіх заходаў у гэтай справе. Вось яны:

Ужо даўно зацікаўленая высьвятленьнем справы, а тутак папідхнутая яшчэ вышэй пададзеным пісьмом, рэдакцыя „Голаса Беларуса“ пастанавіла зьявіцца за паясьненьнямі да самога жывога нябошчыка, Міністэрства Беларускіх Спраў.

Пісьмо Рэдакцыі да Міністэрства асталося бяз ніякага адказу.

Тады зьявіўся мы да аўтара „Расійска-Крыўскага (Беларускага) слоўніка“—гр. В. Ластоўскага.

На памянёным слоўніку, і на вокладцы і на тытульным лісту вялікімі літарамі азначана: „Выданьне Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве, Коўна, 1924 год“. А таму, здавалася нам, аўтар, меўшы справы з Міністэрствам, мог нам растлумачыць, ці існуе яно, ці не?

В. Ластоўскі вельмі ляканічна паведаміў нас: „Правадаўчага акту аб закрыцьці Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве ня было, а толькі, пасьля „байкоту“, спынена крэтыта *).

Гэткім чынам выходзе так, што Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве, нібыта, усёж-ткі існуе да гэтага часу.

Аднак як-жа яно можа існаваць, калі на яго „спынена крэтыта“?

Гэткае нявыразнае становішча Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве, відаць, камусьці патрэбна. Нехта на гэтым зрабіў стаўку.

Калі патрэбна вельмі ў Літве беларускую нацыянальную работу, дык міністэрства няма, яно ня існуе. Калі-ж патрэбна пусьціць па замежамі пыль у вочы, дык заўсёды магчыма растлумачыць так, як растлумачана гэта грамадзяніну Ластоўскаму, што міністэрства, нібыта, існуе, бо „правадаўчага акту аб зачыненні яго няма“.

Гэта ёсьць палітычная спэкуляцыя, недастойная дзяржавы.

Мы добра разумеем, што літвінам хацелася-бы мець таго міністра па беларускім справам, які рабіў бы ўсё, што яму загадаюць. Аднак-жа, знайсьці гэткага найміта сярод беларусаў літвіны не змоглі. Некаторыя групы ня спыніліся тады пасадзіць на пасад міністра па Беларускім справам літвіна, а пад ягоную руку зьбіраліся падпарадкаваць беларускае грамадзянства.

Аднак, гэта выклікала адпор усяго беларускага жыхарства, пасварыла літоўцаў з беларусамі і ўмацавала пазіцыі нашых агульных ворагаў.

Літоўскі ўрад мае цяперака Іонінаса, з якім ніхто з беларусаў не жадае мець ніякіх спраў, ды двух-трох служачых, змушаных ісьці па загаду Іонінаса, бо да гэтага абязывае служба.

Для беларусоў Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве няма.

Ёсьць нейкая нявыразная ашуканская цацка, з якой бавіцца гр. Іонінас. Ёсьць у яго „цоцька на ланцужку“, які можа брахаць, а таксама віляць куксай тады, калі загадае пан Іонінас.

*) У 1923 годзе беларусы ў Літве, незадаволены тым, што на пасад Міністра Беларускіх Спраў у Літве быў высунуты не беларус, а літвін, абвесьцілі гэтае Міністэрства пад байкотам і парвалі з ім усякія зносіны.

Чаму гр. Ластоўскі ўзяў слова байкот у чужаслоу, нам незразумела. („Гол. Бел.“)

Так піша Рэдакцыя „Голаса Беларуса“. Думаем, што дзеля ўнармаваньня беларуска-літоўскіх адносінаў запраўды трэба было-б высьсьніць, што ўсё гэта знача.

Беларусы у Латвіі.

Праграма Т-ва Беларусаў-Выбаршчыкаў у латвійскі сойм і самаўрады.

Т-ва Беларусаў-Выбаршчыкаў апублікавала сваю праграму, у якой галоўнымі пунктамі зьяўляюцца асьвета і зямельнае пытаньне.

Дамаганьні Т-ва ў справах беларускае асьветы сфармуляваны гэтак:

§ 4. Беларускае меншасць мае сваё нацыянальнае Прасьветнае ўпраўленьне пры Міністэрстве Прасьветы.

§ 5. Кіраўнік Беларускага Прасьветнага Упраўленьня выбіраецца з ліку беларускае меншасці, шляхам паразуменьня паміж беларускімі нацыянальнымі арганізацыямі. Кіраўнік Прасьветнага Упраўленьня падпарадкаваны беспасярэдне Міністру Прасьветы і мае права, на правах Таварыша Міністра, рабіць справаздачы па справах сваёй меншасці ў Радзе Міністраў.

§ 6. Беларусы маюць сваю нацыянальную аснаўную і сярэднюю школу, выкладаньне ў якіх ідзе на роднай мове. На беларускай мове могуць быць арганізаваны вышэйшыя школы і курсы, а таксама і ўнешшкольная асьвета.

§ 7. Падгатоўчая і аснаўная беларускія школы, як і іншыя школы, зусім незалежны ад царквы, бясплатны, агульна даступны і прымушаны для жыхарства; утрымліваюцца яны на роўных з іншымі школамі асновах, з коштаў мяйсцовых самаўрадаў.

§ 8. Сярэднія, тэхнічныя, сельска-гаспадарскія і вучыцельскія школы ўтрымліваюцца коштам Дзяржавы з асобна асыгнумага Беларускаму Прасьветнаму Упраўленьню бюджэту, лік якога вылічваецца прыстасовываючыся да ліку працэнтаў беларусаў у Дзяржаве. З таго-ж бюджэту падтрымліваюцца і вышэйшыя беларускія школы і курсы.

§ 9. Беларускае выдавецтва і тэатр атрымліваюць дапамогу з Культурнага Фонду, а таксама і з бюджэту Беларускага Прасьветнага Упраўленьня.

§ 10. Беларускае школа павінна даваць ня толькі агульную і ўсебаковую асьвету, але і шэраг практычных навываў.

Зямельная рэформа — з адабраньнем дворных абшараў — у Латвіі ўжо праведзена праз сойм і праводзіцца ў жыцьцё. Вось, Т-ва стаўляе рад дамаганьняў адносна да надзяленьня зямлёй беларускага сялянства, а іменна:

§ 11. Зямлёй надзяляюцца толькі тыя, хто працуе на ёй ўласнаручна.

§ 12. Зямельныя надзелы, дадзеныя тым, хто ў працягу мінулых трох гадоў сам не працаваў, а здаваў іх у арэнду, павінны быць зьвернуты ў Зямельны Фонд для надзяленьня імі беззямельнага і малазямельнага сялянства.

§ 13. Надзяленьне зямлёй павінна рабіцца ў той мяйсцовасьці, у якой чалавек жыве, каб не разбурываць маёмасьці перавозкай на вялікія адлегласьці.

§ 14. Сяляне—беларусы павінны надзяляцца зямлёй на роўных асновах з сялянамі—латышамі

§ 15. Сума налогу з сялянства разбуранае вайной Латгалі павінна быць паменшана да часу поўнае адбудовы гаспадаркі ў гэтым краі.

§ 16. Дзяржава ня можа ўзяць на сябе, ці ўзлажыць на сялянства цяжару аплаты адчуждзенае зямлі.

Што датычыцца работніцкае справы, дык дамаганьні ня выходзяць па-за межы 46-гадзіннага тыдня працы і ўнармаваньня варунаў працы ў духу дамаганьняў работнікаў Заходняе Эўропы.

БЕЛАРУСКІ ІНТЭРНАТ

на дагодных варунах прымае

хлапцоу-вучняу.

Адрэс: Зарэчча, Полацкая № 4. п. 10.

Выйшла з друку і прадаецца ў Беларускай Кнігарні—Вільня, Завальная 7.

„Гародніцтва“

Як трэба гаспадарыць на гародзе, каб мець Д О Б Р А Е варыва.

ЦАНА 75 ГР.